# Asia: HE 113/2025 vp

## Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Hyvinvointiala Hali ry:ltä kirjallista lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriön ministeriön uudesta pykäläehdotuksesta. Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiassa.

## Asiakkaan oikeus hyötyä teknologian asiakas- ja potilasturvallisuutta lisäävistä vaikutuksista tulee turvata lainsäädännöllä

**Teknologian käyttö sosiaalihuollon palveluissa on välttämätöntä palveluiden saatavuuden, työvoiman riittävyyden ja asiakasturvallisuuden varmistamiseksi myös tulevaisuudessa.**

Teknologisten ratkaisujen potentiaalin tunnistaminen ja nopeasti kehittyvien teknologioiden sujuva siirtyminen osaksi sosiaalihuollon kustannusvaikuttavaa toteuttamista edellyttää paitsi lainsäädännöllisten esteiden purkamisen ja epäselvän oikeustilan selkiyttämistä, myös oikeanlaisia ja oikein kohdistettuja kannustimia. Eduskunnan käsittelyssä oleva esitys lähtee siitä, että jo tunnistetut ja vakiintuneet teknologiat leikkaavat hyvinvointialueiden rahoitusta eikä kannustimia uuteen teknologiaan investoimiseksi ole. Toteamme, että tämä kannustimien puuttuminen on edelleen esityksen suurin ongelma.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan (PeVL51/2025), että ehdotetulla sääntelyllä teknologian käytöstä voidaan arvioida olevan perustuslain 19 §:n mukaisten perusoikeuksien turvaamiseen ja edistämiseen kytkeytyviä, perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä ja painavia perusteita. Pidämme tätä edelleen tärkeimpänä huomiona ja lähtökohtana sääntelylle. Perusoikeuksia turvaavat vaikutukset ovat kytkettävissä ennen muuta perustuslain 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen samoin kuin julkisen vallan velvoitteeseen turvata jokaiselle riittävät sosiaalipalvelut.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan myös, että perusoikeuksien kannalta merkityksellisten teknologisten välineiden hyödyntämisen tulee perustua lakiin. Toteamme, että ehdotettu sääntely koskee sekä laajasti käytössä olevia teknologisia ratkaisuja, että kehittyviä ja tulevaisuudessa mahdollisesti käyttöön otettavia ratkaisuja. Toteamme, että on sekä asiakkaiden että palveluntuottajien ja -järjestäjien näkökulmasta kriittisen tärkeää varmistaa jo vakiintuneesti käytössä olevien ja käyttöön otettavaksi suunniteltujen teknologisten ratkaisujen lakiperustaisuus tavalla, joka tukee teknologian käyttöä ja käyttöönottoa.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan myös, että ehdotettu sääntely teknologisten ratkaisujen käytöstä jäi perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta liian yleispiirteiseksi ja erittelemättömäksi ja edellytti, että sääntelyä täsmennetään merkittävästi siten, että siitä käyvät ehdotettua selvemmin ilmi eriasteisesti perusoikeuksiin puuttuvat teknologiset ratkaisut ja niiden käytön edellytykset ja rajoitukset.

Toteamme, että riittävän tarkkarajaisuuden ja selkeyden varmistamiseksi olisi hyvä, että erilaiset teknologiset ratkaisut olisi lainsäädännössä riittävällä tavalla jaoteltu ja eritelty. On mahdoton ajatella, että tarkkarajaisuuden varmistamiseksi kustakin teknologisesta ratkaisusta säädettäisiin yksityiskohtaisesti, mutta lainsäädännöstä olisi kuitenkin käytävä selkeästi ilmi, millaisten perusoikeuksien näkökulmasta keskeisten edellytysten tulisi täyttyä, kun tiettyä teknologiaa käytetään tai harkitaan otettavaksi käyttöön. Kun perusoikeuksia tulkitaan ja sovelletaan suhteessa toisiinsa, on laista riittävän selkeästi kyettävä tulkitsemaan, onko jokin teknologinen ratkaisu perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä asiakkaan tilanteessa. Toteamme, että on sekä asiakkaiden että palveluntuottajien ja -järjestäjien näkökulmasta kriittisen tärkeää varmistaa jo vakiintuneesti käytössä olevien ja käyttöön otettavaksi suunniteltujen teknologisten ratkaisujen lakiperustaisuus.

## MUUTOSEHDOTUS: 47 § Teknologiset ratkaisut asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa

Pykälän 47 perustelujen mukaan 1 momentissa säädettäisiin **perusedellytykset** kaikkien teknologisten ratkaisujen käyttämiselle asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa ja ratkaisuja voitaisiin käyttää myös asiakkaan kodissa ja asumispalveluissa, ottaen kuitenkin huomioon, mitä 2 momentissa säädettäisiin. Perustelujen mukaan pykälän 2 momentissa säädettäisiin, millä **edellytyksillä** asiakkaan yksityiselämän suojaan vaikuttavia teknologisia ratkaisuja voitaisiin ottaa käyttöön asiakkaan palvelussa kotona tai asumispalvelussa. Perustelujen mukaan pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 2 momentissa tarkoitetun teknologisen ratkaisun käytön asiakkaan palvelussa **tulee olla välttämätöntä** asiakkaan hoidon, huolenpidon ja turvallisuuden turvaamiseksi. Näissä kohdissa tarkoitetun teknologisen ratkaisun käyttöön ottaminen asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa edellyttäisi perustelujen mukaan välttämättömyysarviointia. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin **edellytyksistä,** joiden tulisi täyttyä, jotta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja voitaisiin ottaa käyttöön ja käyttää asiakkaan sosiaalipalvelussa.

- Toteamme, että edellä esitetty, 47§:n perusteluissa kuvattu rakenne ei selkeällä tavalla ilmene itse pykälästä, joka on osin vaikeasti tulkittava. Lain soveltamisen näkökulmasta pidämme ongelmallisena sitä, että lain perusteluita joutuu tarkistamaan useista asiakirjoista, kun esitykseen on tehty eduskuntakäsittelyn aikana merkittäviä muutoksia.

- Palvelujärjestelmän sekä asiakkaan oikeuksien näkökulmasta lainsäädännön on oltava riittävän ennakoitavaa ja täsmällistä. On pyrittävä välttämään sitä, että esimerkiksi

laillisuusvalvonnan ratkaisut johtavat epäyhtenäiseen tulkintakäytäntöön, jolloin asiakkaiden yhdenvertaisuus ja oikeudet vaarantuvat.

Pykälän 47 1 momentissa todetaan, että ”sellaisen asiakkaan kotona tai asumispalvelussa käytettävän teknologisen ratkaisun, jolla voidaan ottaa yhteyttä asiakkaaseen ja ohjata ja auttaa asiakasta hänen jokapäiväisessä elämässään, käyttö tulee rajata alueellisesti ja ajallisesti välttämättömään.” Myös 2 momentissa, kuvailtaessa näitä edellä mainittuja teknologisia ratkaisuja, edellytetään (kohdissa 1,2 ja 3) niiden käytön rajaamista ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään. Momentissa 3 todetaan, että 2 momentissa tarkoitetun teknologisen ratkaisun käytön asiakkaan palvelussa tulee olla välttämätöntä asiakkaan hoidon, huolenpidon ja turvallisuuden turvaamiseksi.

- Toteamme, että jaottelu ei riittävästi ohjaa siinä, miten eri perusoikeuksien turvaamista ja niiden rajoittamista tulkitaan ja sovelletaan suhteessa toisiinsa. Sen lisäksi, että momentissa 2 tarkoitettujen teknologisten ratkaisujen käyttöönoton tulisi esityksen mukaan olla rajattu alueellisesti ja ajallisesti välttämättömään, edellyttää ratkaisujen käyttöön ottaminen perustelujen mukaan välttämättömyysarviointia.
- Sosiaalihuoltolaki ei tunnista välttämättömyysarviointia asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa, palveluita suunniteltaessa tai niistä päätettäessä, vaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa asiakkaan etu on aina ensisijainen. Palveluista päätettäessä ja palveluita toteutettaessa on aina otettava huomioon asiakkaan etu. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4§:ssä säädetään siitä, millaisia asiakkaan kannalta merkityksellisiä asioita on huomioitava turvattaessa asiakkaan edun toteutumista.

- Myöskään hallituksen esityksessä (s.93) ei lähdetä siitä, että teknologisen ratkaisun käytön tulee aina olla välttämätöntä, vaan viitataan asiakkaan edun huomioimiseen (esim HE 113/2025 s. 93)

- Asiakkaan edun ensisijaisuuteen liittyen on epäselvää, miten esitetty ”tulee olla välttämätöntä” suhteutuu siihen, että jokin teknologinen ratkaisu turvaa sosiaalihuoltolain 4§:n tarkoittamalla tavalla esimerkiksi asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin, tai asiakkaan tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen, mutta ei olisi välttämätöntä asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi.

- Teknologisilla ratkaisuilla voi lisäksi olla merkittäviä työhyvinvointia ja -turvallisuutta vahvistavia vaikutuksia ja ne voivat tukea siinä, että ammattilaisten aika kohdentuu palveluiden laadun ja turvallisuuden näkökulmasta keskeisiin tehtäviin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että asiakkaan 45 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä tai asiakkaan ja palveluntuottajan välisestä sopimuksesta tulee käydä ilmi asiakkaan sosiaalipalvelussa käyttöön otettava 2 momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu.

- Yksityiset palveluntuottajat eivät tee päätöksiä. Hyvinvointialueen järjestäessä ja yksityisen tuottaessa palveluita, muodostuu sopimussuhde asiakkaan ja palveluntuottajan välille vain vuokrasuhdetta koskien (lukuun ottamatta palveluseteliasiakkaita ja itse maksavia asiakkaita). Esitystä tulee tältä osin täsmentää, sillä esitetty sääntely lähtee siitä, että teknologisten ratkaisujen käytössä on kyse sosiaalipalveluiden toteuttamisesta.

- Sääntelyn on tunnistettava tilanteet, joissa teknologisia ratkaisuja hyödynnettäisiin vasta myöhemmässä vaiheessa, asiakkaan jo muutettua asumispalveluihin, ja samoin tilanteet, joissa jotain käytössä olevaa teknologiaa päivitetään tai muutetaan.

## MUUTOSEHDOTUS: 48 § Tekninen valvonta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota myös tekniseen valvontaan. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että sosiaalihuoltolain 48 §:ssä tarkoitetut toimintayksikön yhteisessä käytössä olevat tilat voivat olla sääntelyn laajan soveltamisalan vuoksi varsin moninaisia.

Esitetyssä 48 §:ssä on tarkennus, jonka mukaan ”pykälässä tarkoitettua teknistä valvontaa ei saa toteuttaa asiakkaan kodissa, asunnossa tai muissa tiloissa, joiden katsotaan kuuluvan kotirauhan piiriin.” Momentin on perusteluiden mukaan tarkoitus ilmentää sitä, että 48 §:n nojalla ei saa toteuttaa teknistä valvontaa esimerkiksi asiakkaan kotona tai huoneessa ja teknologisen ratkaisun käyttöä koskevaa 47 §:ää pykälää sovelletaan silloin, kun on kyse asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa käytettävistä teknologista ratkaisuista.

- Toteamme, että kodinomaisuus on ominaista sosiaalihuollon asumispalveluille. Ei ole edelleenkään täysin yksiselitteistä, milloin jokin yhteisessä käytössä oleva tila kuuluu kotirauhan piiriin ja milloin ei.

**Laura Lindeberg**
Johtaja, sosiaalipalvelut

*www.hyvinvointiala.fi*